

VARIETATS LOCALS D'AMETLERS

G CONSELLERIA
O AGRICULTURA,
I PESCA I ALIMENTACIÓ
B INSTITUT RECERCA
/ I FORMACIÓ
AGROALIMENTÀRIA
I PESQUERA
ILLES BALEARS

*Selecció de les varietats d'ametler
més reconegudes d'una col·lecció de més de
50 varietats preservades per l'IRFAP*

VARIETATS LOCALS D'AMETLERS

«A Mallorca es coneixen moltes varietats d'ametles dolces, que es poden trobar en la majoria a totes les contrades de l'illa i es designen amb noms que fan referència en part a la seva forma o propietats, en part a noms de persones o localitats. Hom les divideix en dues classes: les que tenen la pell dura (de clovella forta), i les que la tenen molla, anomenades mollars».²

LLEGENDA:

Dimensions de l'ametla

Llargària:

Molt petita (< 17,6 mm)

Petita (17,6 - 22,2 mm)

Mitjana (22,3 - 25,5 mm)

Grossa (> 25,5 mm)

Pes mitjà d'un bessó

Rendiment de l'ametla a l'esclovellada

Percentatge de bessons dobles

Grau d'afectació de *Xylella fastidiosa*:

0 (Sense afectació)

1 (Poca afectació)

2 (Afectació moderada)

3 (Molta afectació)

Prohibida la nova plantació³

La proporció de mides entre les varietats no s'ajusta a la real.

BOLIC

1,1 g

19%

2%

3

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (primeria de febrer i d'agost, respectivament).

Ametla de clovella molt dura, de forma circular i comprimida, que conté un bessó de mida petita.

Mencionada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella dura.² «El seu cultiu va desapareixent».⁵

CANALETA

Sinonímia: Canal

1,0 g

24%

18%

2

Arbre de port penjant que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a principi d'agost.

Ametla amb la clovella molt dura, ovada i comprimida, que conté un bessó petit.

Mencionada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella dura.² «Es troba estesa en gairebé la totalitat dels termes de l'illa. El bessó és dolç, fet que la fa molt apreciada [...] per a l'elaboració de llet d'ametles».⁵

CEBA

1,2 g

27%

2%

3

Arbre de port erecte a estès, de floració primerenca (mitjan febrer) i que es recol·lecta a finals d'agost.

La clovella és prima i molt dura, de forma ovada i comprimida. L'ametla és petita.

Descrita com un arbre «de molt bona casta, d'ametla no gaire grossa, però molt abundós (Campanet)».¹ «Varietat que, per les seves característiques, va desapareixent».⁵

DUET

Sinonímia: Dueta

0,9 g

25%

0%

3

Arbre de port estès, de floració intermèdia (mitjan febrer) i collita tardana (darrer dia d'agost).

Ametla molt dura, de forma ovada i comprimida. El bessó és petit.

«La bona qualitat del bessó i el fet de no presentar gairebé bessons dobles la fa indicada per al seu ús en confiteries i confecció de confits».⁵

DURAN

1,1 g

34%

16%

3

Arbre de port estès, de floració primerenca (principi de febrer) i que es recol·lecta a mitjan agost.

Clovella molt dura, ovada i comprimida. L'ametla és petita.

«Les llavors úniques van acompanyades, generalment, d'un fi i petit secall (bessó sec) que la deformen [...]. És una varietat resistent al fred [...] i molt productiva».⁵

FITA D'EIVISSA

Sinonímia: Fita mollar

1,7 g

37%

0%

1

Arbre de port erecte a estès, de floració tardana (finals de febrer) que es recol·lecta a mitjan agost.

Ametla de clovella semimollar, de forma ovada i poc comprimida, que conté un bessó gros.

L'ametler mollar és descrit com «el qui fa les ametles de clovella fluixa».¹ «Varietat procedent d'Eivissa que no s'ha adaptat als terrenys de Mallorca».⁵

GUARIM

1,3 g

31%

8%

2

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (principi de febrer i mitjan agost, respectivament).

Ametla de clovella prima i molt dura, de forma ovada i comprimida, que conté un bessó de mida petita.

JORDI

0,9 g

32%

20%

1

Arbre de port penjant de floració i collita primerenques (principi de febrer i d'agost, respectivament).

La clovella és molt prima i molt dura. Té forma el·líptica i és poc comprimida. El bessó és petit.

«Varietat pròpia dels termes de Campos, Santanyí i ses Salines, on és molt apreciada».⁵

LLUC

Sinonímia: Lluca

1,4 g

28%

14%

Arbre de port estès que floreix a finals de febrer i es cull a principi d'agost.

Ametla de clovella de gruixa intermèdia i dura, circular i comprimida, que conté un bessó petit.

Ametler que «es fa grosset i espleta molt (Campanet)».¹ «Aquesta varietat és originària de la possessió de Lluc (terme de Llubí), de la qual va prendre el nom».⁵

MOLLAR

Sinonímia: Mollar de Selva

1,1 g

38%

0%

Arbre de port estès, de floració primerenca (mitjan febrer) i collita molt primerenca (finals de juliol).

Clovella prima i semimollar, de forma ovada i poc comprimida. El bessó és petit.

«A Mallorca es coneixen moltes varietats d'ametles [...]: les que tenen la pell dura [...] i les que la tenen molla, anomenades mollars».¹ L'ametler mollar és descrit com «el qui fa les ametles de clovella fluixa».²

PERE XINA

1,5 g

28%

0%

2

Arbre de port penjant que floreix a finals de febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

Clovella mitjanament gruixada i semimollar, de forma ovada i poc comprimida, que conté un bessó gros.

«Varietat originària de ses Salines, va prendre el nom del seu propagador Pere "Xina"; [...] molt apropiades per a torrar i rebosteria».⁵

PONS

1,4 g

30%

10%

3

Arbre de port erecte a estès, de floració primerenca (principi de febrer) que es cull a mitjan agost.

La clovella és molt prima i molt dura. Té forma ovada i comprimida. El bessó és petit.

Mencionada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella forta.² Descrit com un arbre «mitjancer, té les branques dretes cap amunt, és molt fullós i fa les ametles en els brancons (Campanet)». ¹ «Molt apreciada i estesa a gairebé tota l'illa [...] resisteix bé els freds». ⁵

POTA

Sinonímia: Poteta

1,5 g

25%

4%

2

Arbre de port erecte a estès, que floreix a mitjan febrer.

Clovella mitjanament gruixada i dura, de forma ovada i comprimida, que conté un bessó petit.

Anomenada per l'Arxiduc com una de les varietats de clovella forta.² Descrita com a varietat que «fa l'ametla plana, rodona i grossa (Campanet); rodoneta amb una punta molt afuada (Ariany)». ¹«El bessó és d'un excel·lent gust dolç i apreciat, emprant-se també per a l'elaboració de llet d'ametla». ⁵

POU DE FELANITX

1,2 g

23%

2%

3

Arbre de port estès que floreix a principi de febrer i es cull a mitjan agost.

La clovella és molt dura, ovada i comprimida. El bessó és petit.

Varietat de clovella forta, esmentada per l'Arxiduc.²

«Molt fener; fa l'ametla llargueta, molt gruixada en el capoll i prima en la punta (Campanet); fa les ametles grosses i de dos bessons (Ariany)».¹ «Varietat originària de la possessió de Son Pou de Felanitx [...] poc resistent als freds i gelades».⁵

TOTSOL

1,3 g

34%

8%

3

Arbre de port erecte a estès que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a principi d'agost.

La clovella és prima i semimollar. Té forma ovada i poc comprimida. El bessó és de mida mitjana.

Descrita com a varietat «originària de Sant Llorenç».⁵

VERDERETA

1,0 g

32%

8%

3

Arbre de port erecte a estès, de floració i collita primerenques (mitjan febrer i agost, respectivament).

Clovella molt prima i molt dura, de forma circular i comprimida, que conté un bessó petit.

Descrit com un arbre «mitjancer, abundós, d'ametles petites i rodones (Campanet)». ¹ «El bessó arrodonit i de gran qualitat s'utilitza per a torrar amb finalitat de consum com a postres». ⁵

VINAGRILLO

0,8 g

26%

0%

3

Arbre de port erecte a estès que floreix a mitjan febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

La clovella és prima i molt dura, de forma circular i comprimida. El bessó és molt petit.

Descrita com a varietat que «fa l'ametla plana, rodona i grossa (Campanet); rodoneta amb una punta molt afuada (Ariany)». ¹ «Varietat resistent a temperatures baixes». ⁵

VIVOT

1,3 g

37%

0%

Arbre de port erecte a estès que floreix a principi de febrer i es recol·lecta a mitjan agost.

Ametla de clovella molt prima i dura, de forma el·líptica i poc comprimida, que conté un bessó de mida mitjana.

«Varietat originària de la possessió de Son Vivot, del terme d'Inca. [...] La llavor allargada és apreciada per al seu ús en rebosteria (confits)».⁵

REFERÈNCIES:

- ¹ Alcover, A. M. i Moll, F. de B. (1930-1962). *Diccionari català - valencià - balear* (DCVB). Editorial Moll.
- ² Augsburg, A. Ll. S. (1871). *Die Balearen*. Volum III, Primera Part. Edició de Caixa de Balears Sa Nostra, dirigida per Isabel Moll Blanes (1987). Palma.
- ³ Decret 65/2019, de 2 d'agost, pel qual es declara d'utilitat pública la lluita contra la plaga *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) a la comunitat autònoma de les Illes Balears i s'estableixen les mesures fitosanitàries obligatòries per lluitar contra aquesta plaga i prevenir-la.
- ⁴ Fornés, J. (2017). *Descripció de les varietats tradicionals d'ametler de la col·lecció de sa Canova*. IRFAP.
- ⁵ López Palazón, J. (1979). *El almendro en Baleares. Variedades*. Instituto Nacional de Investigaciones Agronómicas.

